

IZVJEŠĆE SA ZNANSTVENOG SKUPA

Međunarodni znanstveni skup i radionica krajobraznog i prostornog planiranja *Easy-going landscapes*, 14.-21. travnja 2011., Zadar

Sredinom travnja 2011. godine na Sveučilištu u Zadru održan je međunarodni znanstveni skup i radionica krajobraznog i prostornog planiranja *Easy-going landscapes*. Glavni organizatori toga događaja bili su Odjel za geografiju Sveučilišta u Zadru, Zavod za prostorno uređenje Zadarske županije, Društvo arhitekata Zadra te sveučilišna partneri s European Master on Planning and Policies for the City, the Environment and the Landscape (Departament de Geografia, Universitat Autònoma de Barcelona, Departament de Geografia, Universitat de Girona, Facoltà di Architettura, Università degli Studi di Sassari, Facoltà di Pianificazione del Territorio di IUAV di Venezia, Faculdade de Arquitectura i Universidade Tecnica de Lisboa), a surađivali su i profesori s Università degli Studi di Trieste, Facoltà di Architettura.

Cilj radionice na kojoj je sudjelovalo 35 studenata geografije, krajobrazne arhitekture i prostornog planiranja iz Hrvatske, Italije i Španjolske bio je analizirati utjecaj niskotarifnih zračnih prijevoznika na promjene u krajoliku, demografskim kretanjima i urbanom planiranju u Zadru i Zadarskoj županiji. Rastuća turistička potražnja i uvođenje niskotarifnih kompanija u zračnom prometu donose velike razvojne mogućnosti prostoru Zadarske županije, ali istodobno imaju tendenciju standardizacije turističke ponude i krajolika. Globalni fenomen *low-cost, high-speed* prometa ljudi, roba i informacija povezan je s rastom serijske reprodukcije kulture, gdje gradovi jedni od drugih posuđuju i kopiraju elemente kulturnog krajolika, sa sve manjim maneuvrom za razlikovanje. Stoga je i jedan od zadataka ovog događaja bio utvrditi u kojoj su mjeri takvi procesi zastupljeni na širem zadarskom prostoru. Službeni jezik skupa i radionice bio je engleski, a glavni organizatori i koordinatori bili su Anica Čuka (Odjel za geografiju Sveučilišta u Zadru) i Vlatka Colić (Facoltà di Architettura, Università degli Studi di Sassari).

Znanstveni skup i radionica su se održavali od 14. do 21. travnja 2011. na nekoliko lokacija u Zadru i Zadarskoj županiji. Prva dva dana skupa (14. i 15. travnja) održana su u Svečanoj dvorani Sveučilišta u Zadru, gdje je skup službeno i otvoren. Studentima i sudionicima obratili su se predstavnici Sveučilišta u Zadru, Odjela za geografiju Sveučilišta u Zadru, Društva arhitekata Zadra, Zavoda za prostorno uređenje Zadarske županije te predstavnik inozemnih suorganizatora. Potom su uslijedila izlaganja koja su trebala pomoći studentima da se bolje upoznaju s tematikom skupa. O općim temama skupa te ciljevima radionice govorila je Vlatka Colić. Damir Magaš izložio je osnovne prirodno-geografske i društveno-geografske značajke Zadarske županije, a problematiku razvoja prostornog planiranja Grada Zadra i Zadarske županije pojasnile su Nives Kozulić i Dolores Barić. Tomislav Žepina predstavio je zadarsku zračnu luku i suvremene promjene nastale dolaskom niskotarifnih zračnih kompanija na zadarsko područje, a predavanje o arhitektonskom pogledu na oblikovanje krajolika održao je Zvonimir Bušić. Prvi dan skupa upotpunjen je razgledavanjem stare jezgre Zadra pod vodstvom Roberta Lončarića.

Drugi dan skupa započeo je formiranjem radnih grupa, a nastavljen odgovarajućim predavanjima. Ana Pejdo detaljno je obrazložila sve segmente prometne infrastrukture Zadarske županije, s posebnim osvrtom na zračni promet, a Vera Graovac Matassi govorila je o demografskim obilježjima Zadarske županije. Zaštićena prirodna područja (nacionalni parkovi, parkovi prirode i dr.) Zadarske županije i Grada Zadra predstavila je Morana Babajko. O iskustvima utjecaja turizma na okoliš i stanovništvo na Sardiniji govorili su Giuseppe Onni i Cristian Cannao, nakon čega je uslijedilo predavanje Laure Cipriani o urbanizmu niskotarifnih zračnih luka i novim krajolicima. Posljednje izlaganje na skupu vezano za suvremenu arhitekturu i njezinu povezanost s krajolikom održao je Giovanni Corbellini.

Treći dan skupa (16. travnja) protekao je u terenskom obilasku zadarskog zaobalja. Sudionici su prvo posjetili zadarsku luku Gaženicu, a potom i zračnu luku Zemunik. Obilazak je nastavljen posjetom Vranskog jezera, grada Benkovca, dijela Bukovice te grada Nina. Voditelji terena, Robert Lončarić i Anica Čuka, naglasili su povijesno-zemljopisnu problematiku razvoja kao i suvremena gospodarska i demografska obilježja tog prostora u kontekstu općeg nazadovanja zaobalnog dijela Zadarske županije.

Četvrti dan (17. travnja) bio je ujedno i prvi službeni dan međunarodne radionice koja se održavala u predavaonicama Odjela za geografiju Sveučilišta u Zadru. Naime, studenti su bili podijeljeni u četiri

grupe, ovisno o tome kojoj su se problematici "posvetili". Prva grupa proučavala je demografske promjene (voditelji: Ante Blaće, Cristian Canaas, Vera Graovac Matassi, Giuseppe Onni), druga promet, mobilnost i infrastrukturu (voditelji: Robert Lončarić, Alessandra Marin, Branimir Vukosav), treća se bavila urbanom preobrazbom (Giovanni Corbellini, Claudia Marcon, Ante Šiljeg), a četvrta korištenjem zemljišta i preobrazbom krajolika (voditelji: Laura Cipriani, Vlatka Colić, Anica Čuka). Grupe je sačinjavao međunarodni tim studenata, čime su postignuti izvrsna suradnja, ali i prijenos znanja između domaćih i inozemnih studenata.

Peti dan (18. travnja) bio je organiziran posjet otoku Istu pod vodstvom Anice Čuka, koja je istaknula depopulaciju i deagrarizaciju kao prevladavajuće procese, ne samo na Istu, nego na većini hrvatskih, posebice manjih otoka. Putovanje je bilo zamišljeno na način da se radionica održavala na trajektu za vrijeme putovanja na relaciji Zadar – Ist i Ist – Zadar u ukupnom trajanju od gotovo šest sati, dok su na otoku studenti imali priliku upoznati se sa specifičnim načinom života te ruralnim razvojem malih hrvatskih otoka.

Cijeli šesti dan (19. travnja) također je bio posvećen radionici jer je posljednji dan (20. travnja) bio određen za predstavljanje rezultata i diskusiju. Svaka je grupa iznijela problematiku kojom se bavila tijekom trajanja radionice. Posebno su zanimljiva bila njihova potencijalna rješenja pojedinih problema prostornog planiranja. Nakon predstavljanja uradaka pojedine grupe studenata i njihovih voditelja, znanstveni skup i radionica službeno su zatvoreni.

U četvrtak (21. travnja) na Narodnom trgu su izloženi plakati s prijedlozima proizašlih iz radionice tako da se s njima mogla upoznati zadarska šira javnost. Neka od rješenja bila su gradnja brze željeznice Zadar-Zemunik, uvođenje brzog broda-tržnice i ambulante koji bi opskrbljivali udaljenije zadarske otoke, razvoj

Sudionici međunarodnog znanstvenog skupa i radionice Easy-going landscapes na otoku Istu (18. travnja 2011.)

agroturizma na otocima i zaobalju, uvođenje gradskih punktova za bicikliste, otvaranje ratnog muzeja u Ravnim kotarima, itd. Studenti su također razmotrili i tri scenarija vezana uz zrakoplovni niskotarifni promet: scenarij u slučaju znatnog povećanja prometa, njegove stagnacije te značajnog smanjenja. Ovisno o scenariju, projicirane su i moguće promjene krajolika, no studenti smatraju da bi svakako trebalo sačuvati tri velika zelena pojasa koja se iz Zadra radijalno šire prema okolici.

Radionica je prije svega bila prilika za razmjenu iskustava i ostvarenja suradnje između hrvatskih i talijanskih studenata i nastavnika. Studenti su pokazali ustrajnost u radu, a njihova su se rješenja dotakla najvažnijih razvojnih poteškoća Zadra i okolice. Iako između arhitekata i geografa postoje razlike u načinu rada i pristupu pojedinoj problematici, krajnji je rezultat dobiven suradnjom obiju strana, što je princip multidisciplinarnosti koji bi trebalo primijeniti i na višim razinama kada se radi o prostornom planiranju.

Ante Blaće

PRIKAZI KNJIGA

Otoci Ist i Škarda, ur.: Josip Faričić, Sveučilište u Zadru, Zavod za prostorno uređenje Zadarske županije, Matica hrvatska – Ogranak u Zadru, Hrvatsko geografsko društvo – Zadar, Zadar, 2010., 876 str.

U izdanju Sveučilišta u Zadru, Zavoda za prostorno uređenje Zadarske županije, Matice hrvatske – Ogranka u Zadru i Hrvatskoga geografskog društva – Zadar 2010. godine objavljeno je djelo *Otoci Ist i Škarda*. Radi se o sveobuhvatnoj znanstvenoj monografiji o otocima Istu i Škardi u čijem je nastanku sudjelovalo ukupno četrdeset znanstvenika i stručnjaka iz različitih znanstvenih, kulturnih, prostorno-planerskih i drugih ustanova. Njihovo je višegodišnje interdisciplinarno istraživanje rezultiralo vrijednim znanstvenim spoznajama o prirodnoj osnovi, povijesnom razvoju, društveno-gospodarskim obilježjima, kulturnoj baštini te mogućnostima budućega prostornog uređenja otoka.

Knjiga je podijeljena na šest tematskih cjelina: 1. *Uvod*, 2. *Prirodoslovlje*, 3. *Povijest*, 4. *Demografija, društvena geografija i gospodarstvo*, 5. *Kulturna baština* i 6. *Budućnost otoka kroz prostorno planiranje*. Navedene glavne tematske cjeline sadrže ukupno trideset i pet poglavlja.

Predgovor je napisao urednik monografije Josip Faričić. Hommage Branku Smoljanu, jednom od idejnih začetnika znanstvenog skupa i knjige o Istu i Škardi, napisao je njegov sin Zdravko Smoljan. Ivan

Šimunović, Ivan Lajić i Vladimir Skračić bave se kroz tri poglavlja uvodnih razmatranja pitanjem perspektive malih hrvatskih otoka, a predstavljen je i istraživački, obrazovni i tehnološki program *Arhipelagos*.

Druga tematska cjelina posvećena je prirodoslovlju, odnosno prirodnoj osnovi otoka Ist i Škarde, a sastoji se od osam poglavlja. Damir Magaš obradio je prirodno-geografsku osnovu kao potencijal razvoja otoka Ist i Škarde te je istaknuo važnost prepoznavanja prirodno-geografske osnove u komplementarnom društveno-gospodarskom razvitku otoka. Geološku građu otoka Ist i okolnih otočića istražili su Alan Moro, Vlasta Čosović i Emő Márton, a hidrogeološke značajke obradili su Josip Terzić i Ivan Slišković. Marica Mamut iznosi geomorfološke značajke otoka Ist i Škarde koji pripadaju dinarskom orogenu s borano-rasjedno-ljuskavom strukturom koja se konformno reflektira u reljefu. O pedološkim značajkama i uporabnoj vrijednosti tla otoka može se pročitati u poglavlju Stjepana Husnjaka. Klimu Ist i Škarde obradio je Ladislav Čoso, koji donosi pregled glavnih klimatskih elemenata koji utječu na život i gospodarske aktivnosti stanovnika. Inventarizaciju te taksonomsku i ekološku analizu vaskularne flore otoka Ist i Škarde s pripadajućim otočićima i hridima napravili su Milenko Milović i Marija Pandža, koja je u posebnom poglavlju obradila i vegetaciju navedenih otoka.

U trećoj tematskoj cjelini kroz devet poglavlja razmotren je povijesni razvoj Ist i Škarde. Bilješke o najstarijoj povijesti otoka iznio je Šime Batović. Nove spoznaje o Istu i Škardi u srednjem i ranom novom vijeku, temeljene na malobrojnim arhivskim izvorima koji o njima govore, prikazao je Kristijan Juran. Povijest Ist i Škarde u prvoj polovici 19. stoljeća obradio je Stijepo Obad, dok je njihovu povijest od sredine 19. stoljeća do kraja Prvoga svjetskog rata razmorio Tado Oršolić. Grozdana Franov Živković obradila je bratovštine župe sv. Mikule na Istu u 18. i 19. stoljeću te obrazložila njihovu veliku ulogu u tadašnjoj maloj sredini, ali i važnost u proučavanju svakidašnjeg života ljudi. O Istu i Škardi tijekom i neposredno nakon Drugoga svjetskog rata može se pročitati u poglavlju Zlatka Begonje. Pregled povijesti

išćunske župe od njezina osnutka početkom 18. stoljeća do danas sastavio je Pavao Kero. O pučkoj školi u Istu i njezinom razvoju od 1880. godine pa sve do gašenja 2006. godine pisao je Šime Ljubičić. Prikaze Ista i Škarde na starim kartama iz kojih je moguće uočiti razvoj geografskih spoznaja o tim otocima, kao i djelomično rekonstruirati historijsko-geografske procese koji su utjecali na njihove društvene i ekonomske prilike, iscrpno je obradio Josip Faričić.

Četvrta tematska jedinica posvećena je demografiji, društvenoj geografiji i gospodarstvu, a sastoji se od deset poglavlja. Povijesnu demografiju Ista i Škarde na temelju glagoljskih matičnih knjiga iz 17. i 18. stoljeća te tabelarnih matica iz 19. stoljeća obradila je Grozdana Franov Živković, dok je suvremeni demogeografski razvoj zastupljen u poglavlju Vere Graovac Matassi. Rodoslovlja išćunskih obitelji sastavio je Branko Smoljan. U taj posao uložen je golem trud. Janko Segarić obradio je iseljništvo otoka Ista i Škarde, dok je Mladen Levačić iznio zanimljive podatke o samim iseljenicima. O poljoprivredi i razvoju ruralnog krajolika Ista i Škarde pisali su Josip Faričić, Anica Čuka i Vlatka Colić. Posebno su upozorili na gubitak agrarnih obilježja toga ruralnog otočnog prostora. Roman Segarić je kroz tri poglavlja detaljno obradio pomorstvo, ribarstvo, obrt i trgovinu koji su, uz poljoprivredu, bili osnova ekonomije Ista i Škarde. Danas, međutim, jezgru ekonomske aktivnosti na Istu i Škardi čini turizam, o čemu su pisali Josip Faričić i Doris Mikuličić.

Kulturnoj baštini posvećena je peta tematska jedinica, koja obuhvaća četiri poglavlja. Čakavštinu Ista i Škarde obradio je Josip Lisac, dok je toponimiju detaljno obradio Ante Jurić. Jasenka Lulić Štorić ističe kako je nošnja vrlo prepoznatljiv pokazatelj kulturnog identiteta određene sredine, a iz tradicijske nošnje Ista može se iščitati odnos između muškarca i žene. Dio usmene tradicije i vjerovanja otoka Ista, među kojima se ističu priče o štrigi Konstanti, mori, spudgulcu i mudukljuaku, predložili su u svom radu Kornelija Kuvač-Levačić i Patrick Levačić.

Posljednja, šesta tematska cjelina posvećena je budućnosti otoka kroz prostorno planiranje. Vladimir Mattioni i Nives Kozulić dali su prikaz Ista i Škarde u svim relevantnim urbanističkim dokumentima. Istaknuli su kako je u kontekstu planiranja razvoja otok Ist promatran kao ogledno područje za niz operacija koje su u interesu šire otočne zajednice te može koristiti kao primjer svim sličnim malim otocima.

Na kraju knjige objavljeni su sažetci svih radova na engleskom jeziku. Potrebno je naglasiti kako se na početku svake tematske cjeline, poput svojevrsnog uvoda, nalaze pjesme Hijacinta Segarića, Vojne Levačić rođ. Smoljan i Branka Smoljana. Cijela je knjiga iznimno bogato grafički opremljena, a brojne arhivske i bibliografske reference svjedoče o kvaliteti napisanih poglavlja.

Monografija *Otoci Ist i Škarde* sveobuhvatno je djelo namijenjeno ne samo stanovnicima tih otoka već svima onima koji su zainteresirani za male hrvatske otoke. Predstavlja vrijedan doprinos poznavanju otoka, ali daje i poticaj za nova znanstvena istraživanja toga važnog dijela Hrvatske.

Dolores Barić

Višnja maraska: Bogatstvo Zadra i zadarske regije, ur.: Ante Bralić i Josip Faričić, Sveučilište u Zadru, Maraska d.d., Zavod za povijesne znanosti HAZU u Zadru, Zadar 2010., 226 str.

U monografiji *Višnja maraska – bogatstvo Zadra i zadarske regije* pratimo put od nenametljive voćke, koja se u starijim izvorima usput spominje uz vinovu lozu i maslinu, a početkom 20. stoljeća postaje sve poznatija i omiljenija. Ipak, i oskudni stariji izvori otkrivaju nam da se višnja maraska smatrala u prošlosti izvorom hrane i pića, a naglašavano je i njezino ljekovito značenje. Preko proizvoda koji se izrađuje od nje, maraskina, kvalitetnoga zadarskog likera koji sada već ima i dugu tradiciju, pridonijela je boljem poznavanju grada Zadra i šire zadarske regije. Dapače, zacijelo se bez zadržke može reći da je višnja maraska proslavila grad Zadar diljem svijeta, a neraskidiva veza Zadra i *maraske* traje od prvoga poznatog zapisa o višnji maraski iz 1399. godine, koji je zabilježen upravo u Zadru. Razvoju uzgoja višnje maraske umnogome su pridonijela povoljna prirodno-geografska obilježja prostora sjeverne i srednje Dalmacije. Iako je višnji za pogodan razvoj potrebno tlo dubokog profila, tijekom vremena voćka se, uz pedološki najpovoljnije zone Ravnih kotara, prilagodila i plićim tlima, ali uz dovoljnu insolaciju te

povoljan odnos temperature zraka i količine oborina, pa se uzgajala, a i još se uzgaja, i na prisojnim padinama srednjodalmatinskih uzvisina. Međutim, na tom se prostoru maraska nije prerađivala, nego samo nabavljala za proizvodnju likera u Zadru.

Ova je monografija nastala kao odraz suradnje akademske i gospodarske zajednice, ponajprije između Sveučilišta u Zadru, Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru i tvrtke Maraske d.d., kako bi se prikazala duga tradicija uzgoja i višestoljetnog korištenja plodova višnje maraske. Budući da do sada nije na jednom mjestu prikazana povijest proizvodnje likera i ostalih proizvoda od spomenute voćke, ova je monografija nadasve dobrodošlo i vrijedno znanstveno-popularno djelo. Da bi se dobio što širi i objektivniji uvid u ovu problematiku, u izradi monografije sudjelovali su znanstvenici različitih disciplina (biologija, povijest, geografija, agronomija). To je u konačnici dovelo do multidisciplinarnog pristupa i iznimnoga znanstvenog ostvarenja.

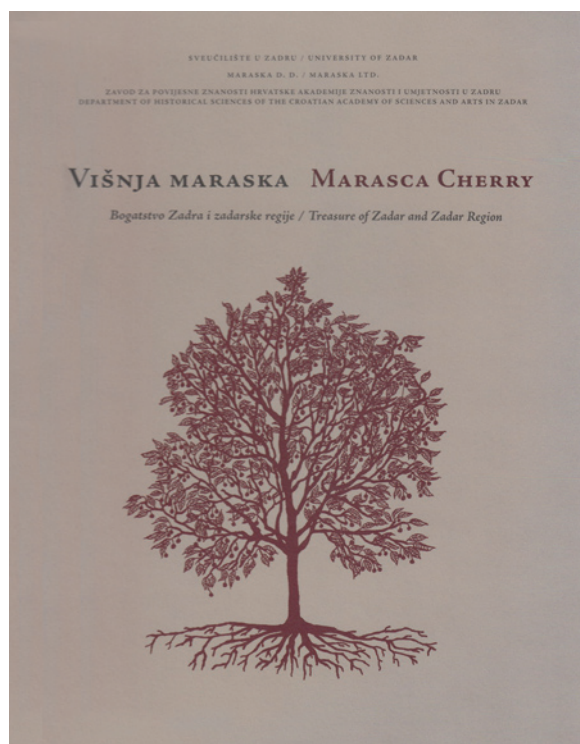
Građa je u monografiji strukturirana u četrnaest poglavlja. U prva dva poglavlja A. Vrsaljko daje pregled osnovnih botaničko-pomoekoloških obilježja višnje maraske, pri čemu ističe važnost fenoloških stadija i fertiliteta. Navodi problem suvremene sistematike prema kojoj znanstvenici još nisu složni u vezi sa sistematskom pripadnosti višnje maraske. Opisuje i glavne značajke uzgojnih oblika, podizanja nasada, gnojidbe i rezidbe te na kraju berbe i održavanja nasada.

U trećem poglavlju S. Husnjak i T. Ćosić daju procjenu pogodnosti tla za uzgoj višnje maraske, pri čemu ističu da su najpogodnija duboka, prozračna i svježja tla. Ravni kotari zasigurno su jedan od pogodnijih prostora za uzgoj voćaka u primorskoj Hrvatskoj uz zapadnu Istru, uski priobalni flišni pojas srednje Dalmacije i dolinu rijeke Neretve. Uzevši u obzir da je na samo malom udjelu površina Ravnih kotara zasađena višnjama, ustanovljeno je da preostali dio sjeverne Dalmacije predstavlja veliki potencijal za povećanje nasada višnje maraske, te u toj činjenici vide i mogućnost smanjenja nezaposlenosti.

U četvrtom poglavlju J. Faričić i I. Dominiković daju iscrpan pregled utjecaja klimatološko-geografskih obilježja na uzgoj višnje maraske. Kako i sami autori navode, klimu je teško promatrati kao samostalan geografski element jer je ona kumulativni čimbenik interakcije sveukupnih prirodnih i društveno-gospodarskih elemenata i procesa na određenom prostoru. Čovjek suvremenim metodama pokušava umanjiti utjecaj prirode da bi omogućio širenje areala pogodnog za uzgoj višnje maraske, ali mu to ne uspijeva u dovoljnoj mjeri. Osnovni preduvjet razvoja ove voćke je pogodna klima (velik broj sunčanih sati

jer je višnja heliofitna biljka, umjerena temperatura, dok se nepovoljan godišnji raspored padalina treba nadomjestiti navodnjavanjem). Klima sjevernodalmatinskoga prostora svakako pridonosi brojnosti plodova, ali i njihovoj kvaliteti, odnosno okusu i udjelu suhe tvari.

Usljedećih šest poglavlja povjesničari I. Anzulović, Š. Peričić, R. Tolomeo, T. Oršolić, A. Bralić i Z. Begonja daju povijesni pregled uzgoja i proizvodnje maraskina od prvog spomena višnje maraske 1399. godine do danas. U 18. stoljeću počinje intenzivna proizvodnja likera, što će Zadru donijeti slavu jer se liker počeo konzumirati, uz ostalo, i na brojnim svjetskim kraljevskim dvorovima. Prvi korak u proširenju proizvodnje učinili su Mlečani, koji su imali pristup tržištu Europe. Zasigurno je pomogla i činjenica da je Zadar tada bio administrativno i političko središte Dalmacije. Za vrijeme austrijske vlasti proizvodnja likera je cvala, a do njezina blagog pada došlo je za vrijeme kratke francuske vlasti. Spominju se i glavne obitelji koje su bili nositelji proizvodnje (Drioli, Luxardo, a zatim Vlahov i Pivac), te ih je poznati proizvod lansirao u europsku trgovačku elitu. Nakon Prvoga svjetskog

rata proizvodnja likera doživjela je, do tada, najveći udarac. Zadar i uža okolica pripali su Kraljevini Italiji, čime se preko noći izgubilo veliko tržište Austro-Ugarske Monarhije. Slijedio je spori i blagi oporavak do početka Drugoga svjetskog rata. Fizičko uništenje krajem Drugog svjetskog rata, ne samo objekata proizvodnje već i cijelog grada Zadra, simbolično predstavlja kraj povijesnog razdoblja proizvodnje likera čija je slava nadišla grad Zadar i širu regiju. Ujedinjavanjem zadarskih proizvođača likera poslije rata otvorena je nova tvornica *Maraska*, čime je započela suvremena etapa u razvoju proizvodnje višnje maraske i proizvoda koji se dobivaju od njezinih plodova. Usprkos svim poteškoćama (promjenama vlasti i političkih uređenja) proizvodnja je opstala zbog dokazane kvalitete i reputacije diljem svijeta.

U predzadnjem poglavlju A. Pejdo i A. Čuka iznose glavne posljedice i utjecaje proizvodnje likera na uži i okolni prostor Zadra. Prema poznatim podacima zaključili su da je veliki broj ljudi bio primoran doseliti u grad Zadar zbog rada u tvornici, što je dovelo do jačanja procesa urbanizacije, litoralizacije i industrijalizacije. Prije nekoliko godina počela su velika ulaganja u okolici Zadra kako bi se povećala površina nasada pod višnjom maraskom u cilju proizvodnje likera.

U zadnjem poglavlju N. Maršić navodi važnost višnje maraske kao dodatka prehrani i ključnog čimbenika u sprječavanju i liječenju krvožilnih bolesti. Na temelju prehrambene analize i odgovarajućih testiranja utvrđena je ljekovitost toga voća, što bi ubuduće trebalo na primjeren način promovirati.

Djelo o višnji maraski tematski je moderno osmišljeno i grafički lijepo oblikovano, što će dodatno zainteresirati i privući javnost, prije svega zahvaljujući brojnim prvi put iznesenim činjenicama, zanimljivim grafičkim prikazima, fotografijama i statističkim podacima. Činjenica da je monografija objavljena dvojezično, na hrvatskom i na engleskom jeziku, umnogome će pomoći da se proširi krug njezinih čitatelja. Kao što u podnaslovu piše, višnja maraska bila je i bit će bogatstvo grada Zadra i šire okolice, jer su *maraska* i Zadar postali nerazdvojni pojmovi, a u očima stranaca koji su uživali u aromi ovog likera, gotovo i sinonimi.

Nadam se da će ova monografija potaknuti i druge znanstvenike da započnu slična, ne baš tako tipična istraživanja koja će donijeti važne spoznaje za struku, ali i za javnost o drugim važnim poljoprivrednim kulturama koje čine značajnu osnovicu hrvatske poljoprivrede, ali i gospodarstva u cjelini, nadilazeći pritom elementarnu financijsku korist i prehrambenu vrijednost i bivajući dijelom hrvatskoga kulturnoga identiteta.

Duško Marušić

ERRATA CORRIGE

Zbog tiskarske pogreške u prethodnom broju časopisa *Geoadria* (15/2) izostavljen je dio sažetka u članku autorice Patrizie Licini. Ovim putem uredništvo časopisa se ispričava zbog navedene pogreške te još jednom, ali u cjelosti, objavljuje sažetak rada naziva *Lorenzo Licini (1725-1802) surveyor of Dalmatia and Count of Poljica as Rubcich*.

LORENZO LICINI (1725-1802) SURVEYOR OF DALMATIA AND COUNT OF POLJICA AS RUBCICH

PATRIZIA LICINI

Sažetak

U članku se razmatraju uloga i značenje koje je kao državni mjernik Mletačke Republike u Dalmaciji u 18. stoljeću imao Lorenzo (Lovre) Licini (odnosno Licini Rubcich /Rubčić/). Godine 1765. postavljen je za javnog vještaka cijele pokrajine Dalmacije i Albanije. Autor je više suvremenih izmjera, planova i zemljovida u južnoj hrvatskoj, dalmatinskom prostoru. Obitelj Licini, podrijetlom iz bergamskog kraja Mletačke Republike, posebno se istaknula djelovanjima, vezama, znanjem i podrškama u tadašnjem Velikom poljičkom kneštvu, naročito u odnosima mletačkih i otomanskih vlasti koji su se ticali Poljica, a posebice i zbog zasluga u obrani Kliške tvrđave. Nazvali su ih i Rubčićima, po tamošnjem naselju. Iz uvida u popis poljičkog plemstva s konca 18. stoljeća vidljivo je da je u Zadru zabilježena obitelj Rubčić, rečena Licini, a Lovre Licini Rubčić primljen je u zadarsko plemstvo (naslov *conte*) 1781. godine i upisan u "Libro Aureo". Godine 1790. primljen je i u Zadarsko građansko vijeće, a njegov unuk Antun također je upisan u zadarsko plemstvo 1796. Zadarski Licini Rubčići, uz nekretnine u Zadru stekli u 18. i 19. stoljeću značajne zemljišne posjede u okolici Zadra, u Slivnici, Vinjercu, mlin u blizini Nina, a neko su vrijeme držali i otočić Ošljak kod Preka.

U radu je posebno je razmotren dinamički odnos između političkih i upravnih granica u mletačkoj Dalmaciji, koji se odrazio i na suvremenu geoinformatičku osnovu, posebice na mjerništvo, i na staroj, i na novim mletačkim stečevinama krajem 17. i početkom 18. stoljeća. Premda povjesničari kartografije pišu o mletačkoj Dalmaciji više od dvjesto godina, malo je poznato o značenju zemljopisnih i kartografskih postignuća ovog dijela hrvatskog Jadrana. Stoga je istražen glavni doprinos u prenošenju i obznani geografskog znanja koje je znatnije od 1721. godine kada započinje jačanje mjerništva i pohrane zemljišnih podataka na mletačkom posjedu, a posebice izradom katastra poznatog pod nazivom Grimani (1748.-1756.). Upozoreno je na značenje izložbe zemljovida *Kartografija Zadra*, upriličene u okviru *Trećeg Hrvatskog geografskog kongresa* održanog u Zadru 2003. godine. Na njoj je bila izložena i karta CANAL DELLA MORLACA Lorenza Licini Rubcicha, što je potaklo zanimanje za istraživanjem i drugih njegovih kao i inih kartografskih predložaka, spisa i druge građe u državnim arhivima u Zadru i Veneciji. Budući da se razmjerno malo zna o Velikom poljičkom kneštvu, samoupravnoj hrvatskoj zajednici s dvanaest općina u vrijeme mletačke uprave, koja je uspješno kolaborirala s vlašću u prostoru nemirne granice prema Otomanskom Carstvu, u radu se nastoji rasvijetliti pojedine odnose kroz tumačenje izvora dvaju državnih arhiva. Usmjerena je pozornost na predodžbu mletačke provincije Dalmacije u djelu jednog od 12 poljičkih knezova, koji je pod imenom Lorenzo (Lovre) Licini bio mletačkog državljanstva u provinciji Dalmaciji, odnosno dvojnim prezimenom Licini Rubčić (Rubcich) u skladu sa svojim hrvatskim osjećajem prema naselju Rupčići i Poljičanima u Poljicima, Zadru i Kotoru. Razmatranje je pokazalo da zemljovid izrađeni za Grimanijev katastar u Zadru mogu biti dobar predložak za istraživanje širih upravnih poteza i modela kojima je Mletačka Republika ustrojila i nadzirala ovaj hrvatski prostor u svrhu poticanja gospodarstva i bržeg osuvremenjivanja prostora prekomorskih stečevina.

Poseban je doprinos Lorenza Licinija Rubčića u suvremenoj predodžbi reljefa, odnosno trodimenzionalnih oblika Zemljine površine. To proizlazi iz činjenice da je izrađivao zemljovide (primjerice 1782. godine SZ dijela otoka Pašmana) s prikazom reljefnih oblika tada uobičajenim šrafitiranjem. Ujedno i drugi geografski slikovni sadržaji, kao i tumači karata i planova na topografskoj razini od iznimne su važnosti za poznavanje pojedinih prostora Dalmacije kao i zemljišnih i drugih odnosa u njima. Isto tako od posebne je vrijednosti brojna i precizno ubicirana toponimija unesena u zemljovide ili predstavljena u tumačima simbola na pojedinim planovima. Stoga zadarskom mjerniku treba posvetiti posebno mjesto u povijesnici hrvatske i europske kartografije.

